

Evalueringsskonferansen

Evaluering av norm for lærertetthet

Cathrine Pedersen, NIFU

Tone Abrahamsen, Utdanningsdirektoratet

Veien til lærernormen

- Fram til 2003: Regel for maksimal klassestørrelse var hjemlet i lov
- 2003: Ressursbruk og undervisningsformer ble overlatt til kommunen som skoleeier
- Enkeltstående bevilgninger over statsbudsjettet for flere lærere
  - 2012 Flere lærere på ungdomstrinnet
  - 2015 Flere lærere på 1.-4. trinn
- 2017 Budsjettavtale mellom regjeringspartiene, Venstre og KrF
- 2018 Norm for lærertetthet. Tiltaket skulle evalueres.
- Konkurransebasert anskaffelse som NIFU vant.

Norm for lærertetthet

Maksimal gruppestørrelse,
forhold elever: lærer:

- 15:1 på 1.-4. trinn
- 20:1 på 5.-7. trinn
- 20:1 på 8.-10. trinn

Tiltaket er knyttet opp til et mål på gruppestørrelse i Grunnskolens informasjonssystem, GSI

Evaluering av norm for lærertetthet (2019-2022) skulle gi kunnskap om:

1. Etterlevelsen av norm/regel om lærertetthet
2. En undersøkelse av klassestørrelse
3. Struktur- og styringseffekter
4. Resultater av norm for lærertetthet:
  - Elevenes skolehverdag, læring og trivsel
  - Lærernes undervisningspraksis og profesjonsutøvelse
  - Lærernes trivsel, arbeidsbelastning og mobilitet

Leveranser i oppdraget:

1: Løsningsbeskrivelse (2019)

2: Litteraturgjennomgang av eksisterende forskning om effekter av lærertetthet (2019)

3. Delrapport (2020):

- Oppfyller skolene lærernormen, og hva brukes ressursene til?
Bemanningssituasjonen i skolen

4. Delrapport (2021): Lærertetthet under koronapandemien; oppfyller skolene normen og hva er skoleeiere, skoleledere og læreres erfaringer?

5. Sluttrapport (2022) Samlet fremstilling av funn fra arbeidspakkene

Hvor mye flere lærere betyr for elevenes læring er et spørsmål som har blitt belyst i mange forskningsprosjekter internasjonalt. Problemet er bare at denne forskningen spriker i alle retninger. Her er kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen på besøk i en klasse i Oslo. (Foto: Heiko Junge, NTB scanpix)

Ny lærernorm skaper trøbbel for forskere

Lenge før resultatene fra to store norske forskningsprosjekter på effekten av økt lærertetthet for elevers læring er klare, vedtar politikerne en lærernorm. De mener at de allerede har nok kunnskap. Forskerne er overrasket.

Siw Ellen Jakobsen
JOURNALIST

Torsdag 07. desember 2017 - 05:00

Hva betyr det egentlig for elevnes læring at de får flere lærere? Forskningen spriker. Derfor bevilget Stortinget 50 millioner kroner for at norske forskere skulle finne ut dette i 2015.

Men de hadde ikke tid til å vente på resultatene av forskningen.

Datakilder og funn fra NIFUs evaluering

Evalueringen kombinerer funn fra ulike datakilder på ulike nivåer

● Kommune

- Registerdata på kommuneøkonomi (SSB, KOSTRA)
- Spørreundersøkelse (Spørsmål til skole-Norge)
- Case-studie: intervjuer med skoleeiere

● Skole

- Registerdata på individnivå (A-ordningen, NUDB, SSB)
- Spørreundersøkelse (Spørsmål til skole-Norge)
- Case-studie: intervju med skoleeiere og skoleledere

● Lærere

- Registerdata på læreres sykefravær og mobilitet (NAV, A-ordningen)
- Spørreundersøkelse til lærere
- Case-studie: Observasjon og intervjuer med lærere

● Elever

- Nasjonale prøver og karakterer
- Elevundersøkelsen
- Case-studie: Observasjon og gruppeintervjuer med elever

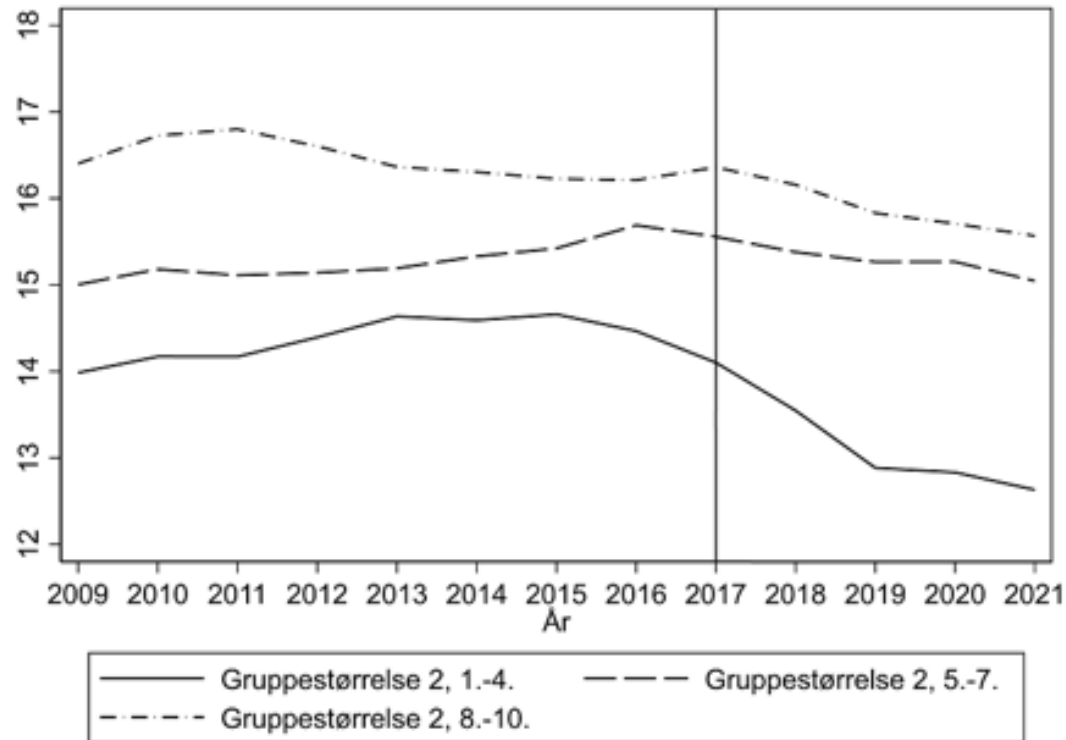
● GSI tall på lærertetthet brukes gjennomgående

Etterlevelse av normen

Struktur- og styringseffekter

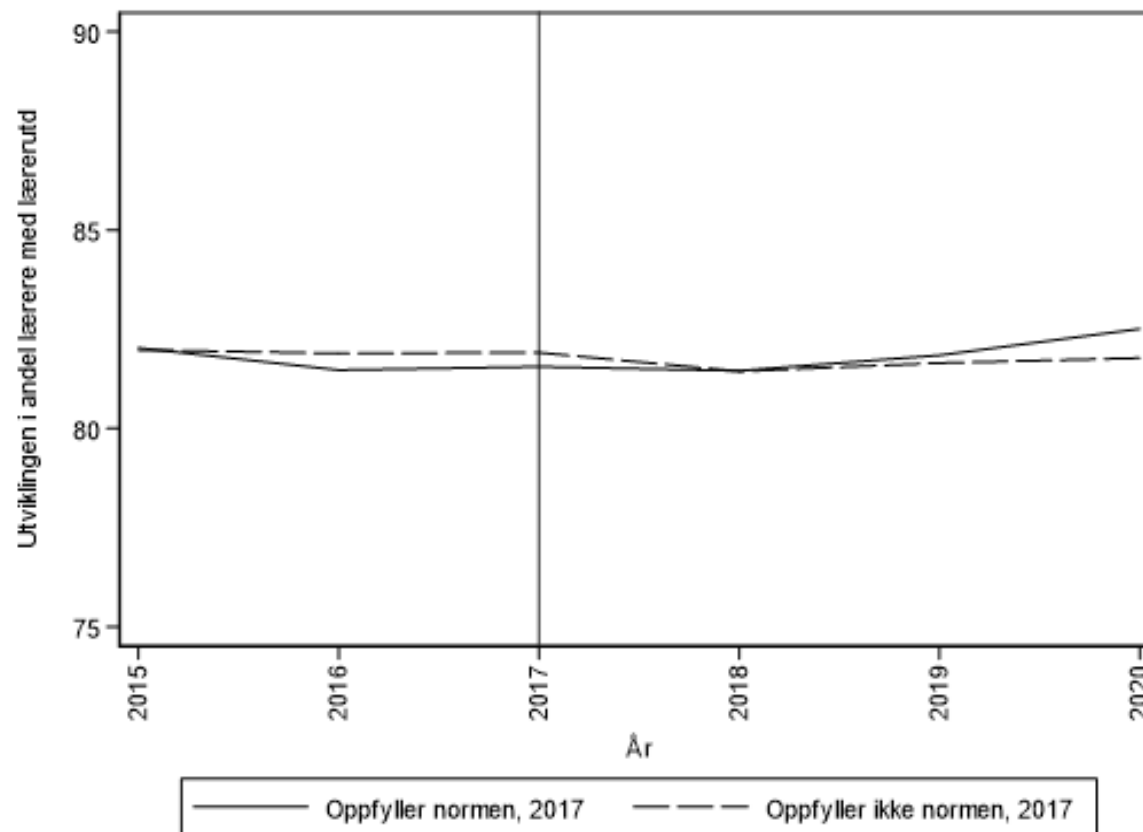
Lærertettheten er høyere etter innføring av normen

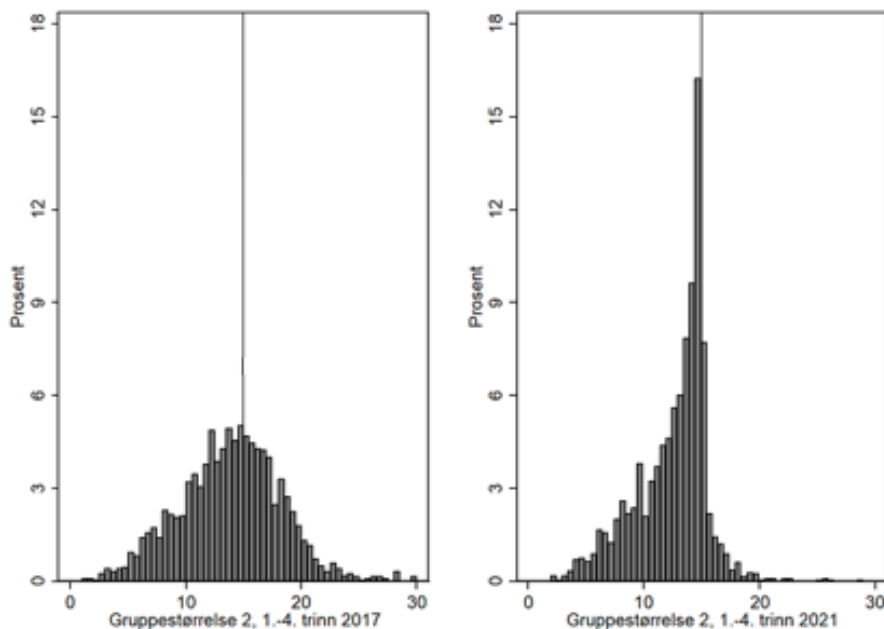
- I gjennomsnitt er gruppestørrelse 2 redusert.
- Størst nedgang på 1.-4. trinn.
- Andel skoler som ikke oppfylte normen:
  - 2017/18: 34%
  - 2022/23: 13%

Skolene har ansatt flere lærere, de fleste har lærerutdanning

- Skolene har redusert gruppestørrelse 2 gjennom ansettelses
- Ingen tegn til at andelen lærer med lærerutdanning faller etter 2018.

Skolene tilpasser seg normen

Fordeling av skoler langs gruppestørrelse 2, 1.-4. trinn i 2017 og 2021

- 2017: større spredning i skolenes rapporterte gruppestørrelse 2
  - over og under normkravet
- 2021: skolene tilpasser seg normen
  - en større andel legger seg rett opptil normkravet

Skoleledere og -eiere opplever at normen utfordrer lokalt handlingsrom

- En skoleleder kommenterer:

- *Annet elevrettet arbeid kan være mer nyttig for elevenes helhetlige læring enn bare undervisning. Lærernormen krever rett antall lærertimer, og det kan gå på bekostning av funksjoner som kunne styrket skolen og elevenes læring.*

- Normen gir også mindre fleksibilitet og redusert handlingsrom.

- Men:

- Riktig å prioritere høyere lærertetthet på småskoletrinnet
- Normen gjør det vanskeligere for kommunene å kutte i ressursbruken til skolen.

Resultater av normen for:

Lærernes undervisningspraksis og profesjonsutøvelse

Lærernes trivsel, arbeidsbelastning og mobilitet

Elevenes skolehverdag, læring og trivsel

Lærerne opplever mindre forbedring i lærertetthet enn det GSI skulle tilsi

- Normens utforming og skolens rapporterte gruppestørrelse 2
  - ikke kjent for lærere
- Faktisk lærertetthet endrer seg:
  - Sykefravær
  - Vikarmangel
- Skoler som ikke oppfylte normen i 2017, før den ble innført:
  - Skårer bedre på nasjonale prøver
  - Elevens foreldre har høyere utdanning
  - Lavere andel elever med minoritetsbakgrunn
- Læreres opplevelse av tilstrekkelig ressurstilgang
  - Påvirker trivsel, arbeidsbelastning og mobilitet

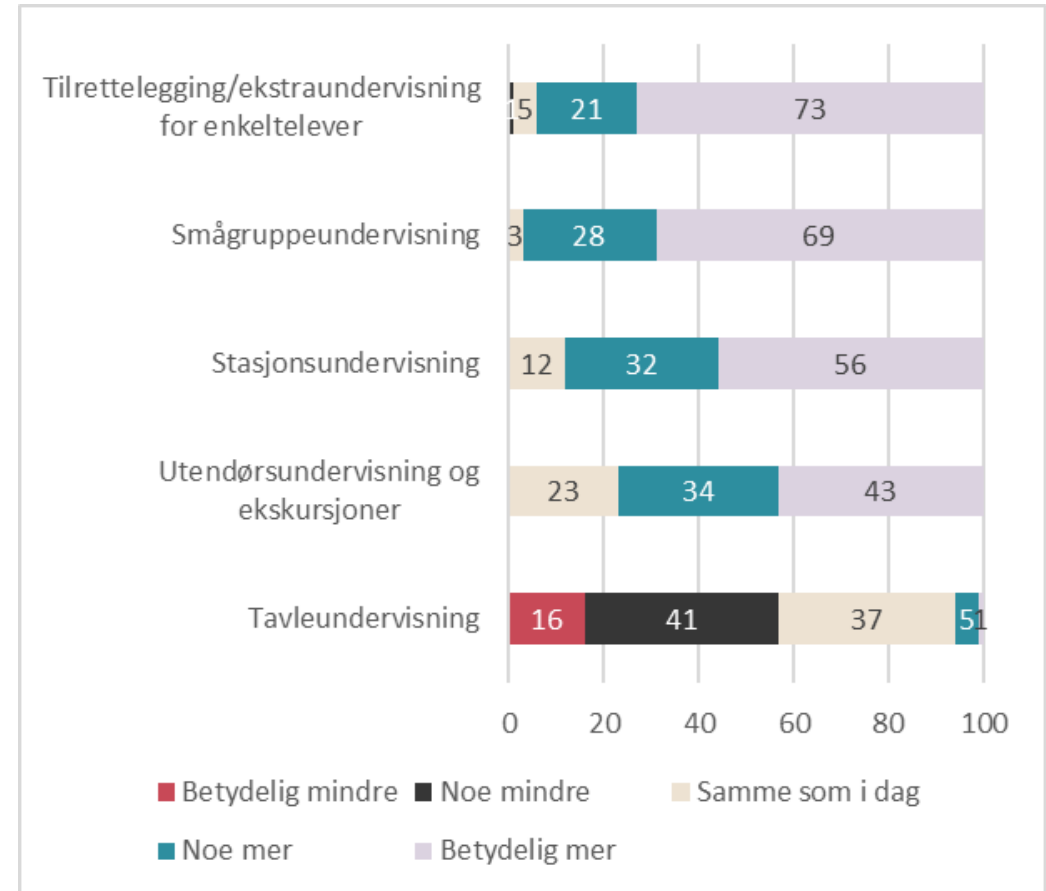
Dersom høyere lærertetthet, ville lærerne variert undervisningsformen mer

● Lærere ville brukt økt lærertetthet til:

- Mer tilrettelegging og ekstraundervisning for enkeltelever
- Mer smågruppeundervisning
- Mer elevaktive undervisningsformer
- Mindre tavleundervisning

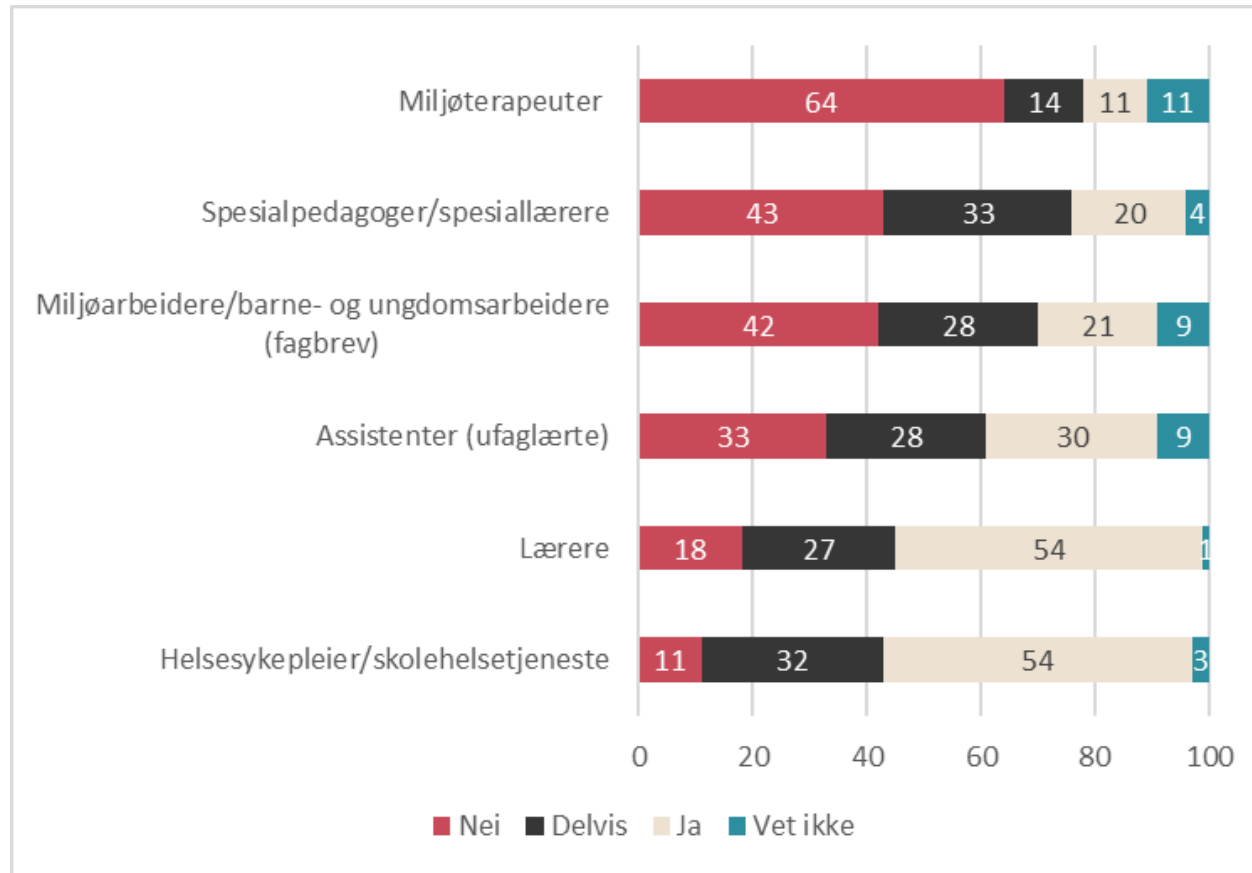
● En lærer kommenterer:

- *Det hadde blitt lettere å organisere i smågrupper. Jeg hadde fått bedre tid til hver enkelt elev, slik at alle elevene opplevde å bli sett og føle mestring flere ganger i løpet av en skoledag.*

Andre yrkesgrupper er viktige for laget rundt elevene

- Lærere opplever ikke tilstrekkelig tilgang på:
  - Miljøterapeuter
  - Spesialpedagoger

Relasjon mellom endring i GS2 og endring i elevers læring og trivsel

- Endringene i gruppestørrelse 2 ikke relatert til endringer i resultater på nasjonale prøver:
  - Målt ved lesing, regning og engelsk
- Heller ikke relatert til endringer i karakterer
  - Eksamenskarakterer fra 2020 og 2021 er ikke inkludert pga. Korona
- Heller ikke relatert med elevers trivsel, bråk i klassen m.m.
  - målt ved Elevundersøkelsen

Elevene er mest opptatt av relasjoner, ikke antall

- På alle trinn er elevene opptatt av å være mer med *noen* lærere. De vektlegger relasjon til læreren, ikke antall lærere i klasserommet.

Intervjuer: Hva kunne man gjort for at skolen skulle bli bedre?

Elev ved niende trinn: Å være med favorittlæreren sin hele dagen. Det hadde gjort alt bedre.

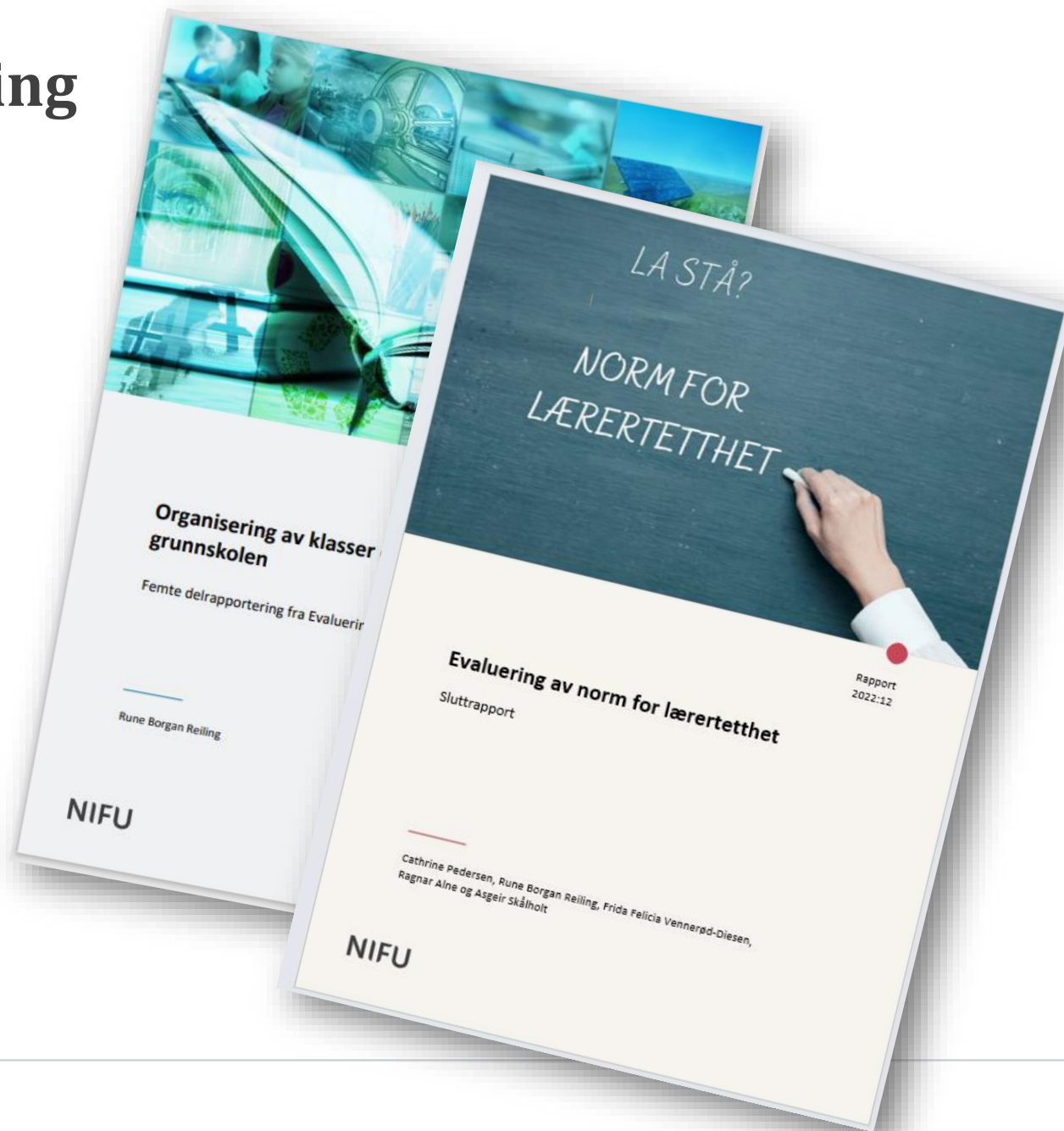
- De er også opptatt av *hvilke* elever som er i klassen, ikke antall.
  - Venner/nye mennesker
  - Bråk/andre som vil lære

Konklusjon

- Som bemanningsnorm, fungerer norm for lærertetthet etter hensikten
- Høyere lærertetthet på 1.-4. trinn blir prioritert
- Normen differensierer ikke mellom skoler ut i fra elevenes ulike forutsetninger og behov
- Normen følges ikke av anbefalinger for organisering av undervisning
- Ingen endringer i skoleprestasjoner og trivsel blant elever i gjennomsnitt som sammenfaller med normen

Rapportering og formidling

- 6 rapporter:
  - Kunnskapsgrunnlag
  - Løsningsforslag
  - 3 delrapporter
  - Sluttrapport
- Video
  - Forklare normen og funn
- Kronikk i Bedre skole
- Presentasjon for
  - Politisk ledelse i KD
- Webinar
  - Sammen med forskningsprosjektene «1+1» og «Two teachers»

Styrker og svakheter

Normen ble ikke innført i tråd med prinsippet om en skrittvis reform i skolesektoren.

Politikerne valgte å *ikke* vente på igangsatt forskning som viser at økt lærertetthet alene ikke er nok for at elevene skal lære mer.

Effekter av:

- **1+1** – Smågruppeundervisning i matematikk øker elevenes prestasjoner i regning.
- **Two Teachers** – tolærerordning i lese- og skriveopplæringen på 1. og 2. trinn. Elevene lærer mer og trives bedre når tiltaket kombineres med støtte til lærernes undervisningspraksis.

Styrker og svakheter, forts.

- Positivt med årlige delrapporter, som bidrag til andre prosesser, bl.a. Opplæringslovutvalget
- Forankring i sektor: Samarbeid med en bredt sammensatt referansegruppe
- Viktige bidrag til Udirs egne utredninger

Referansegruppen var viktig:

- Ga innspill til datainnsamling og analyser
- Bidro til å drøfte implikasjoner av funn
- Forankret resultatene av evalueringen i sektor

Bruk av evalueringsresultatene

- Positive bidrag til direktoratets egne analyser og kunnskapsgrunnlag.
- Gir et viktig bidrag til studier av regeletterlevelse:
  - Lærernorm er et tiltak som faktisk følges opp av kommuner og skoler

Men:

- Resultater fra evalueringen bør ses i sammenheng med annen forskning, f eks. LÆREEFFEKT
  - LÆREEFFEKT i regi av NFR gir kunnskap om betingelser for at økt lærertetthet fører til økt læring for elevene.

Derfor arrangerte Udir et webinar der prosjektene presenteres og drøftes under ett, tilgjengelig på udir.no: <https://www.udir.no/verktoy/webinar/2023/webinar-om-forskning-pa-larertetthet-19.-juni-2023/>

Norm for lærertetthet har gitt flere lærere, men påvirker i liten grad læring og trivsel

Innføringen av norm for lærertetthet i grunnskolen har ført til flere lærere i skolen, særlig på 1.–4. trinn. Det ser likevel ikke ut til å bidra i særlig grad til økt trivsel og læring i skolen. Det viser sluttrapporten i evalueringen av norm for lærertetthet.

RAPPORT | SIST ENDRET: 03.11.2022

 Last siden som PDF Skriv ut

Tittel: Evaluering av norm for lærertetthet - Sluttrapport

Rapporten: [Last ned rapporten hos NIFU \(PDF\)](#)

Forfatter: Cathrine Pedersen, Rune Borgan Reiling, Frida Felicia Vennerød-Diesen, Ragnar Alne og Asgeir Skålholt

ISBN: 978-82-327-0561-0 (Nettutgave)

Utgiver: NIFU

År: 2022

Hovedfunn

- Som bemanningsnorm fungerer norm for lærertetthet etter hensikten.
- Normen gjør det vanskeligere for kommunene å kutte i ressursbruken i

Rapportserie

NIFU evaluerer norm for lærertetthet i perioden 2019–2022. Dette er den femte leveransen i oppdraget. Norm om lærertetthet bidrar til å regulere lærertettheten i landets skoler.

Utdannings-
direktoratet